Teoria liczb

grupa starsza

poniedziałek, 27 września 2004

Równania teorioliczbowe.

1. Rozwiązać w liczbach całkowitych x, y, z.

$$x^3 + 3y^3 + 9z^3 - 9xyz = 0.$$

2. Rozwiązać w liczbach całkowitych dodatnich x, y:

$$x^2 + 3y^2 = 1998x.$$

3. Zadanie z poniedziałku, z szacowaniem.
4. Kwadraty w zadaniach. Dane są liczby całkowite nieujemne a i b, takie, że dla każdej liczby całkowitej nieujemnej n liczba $2^n a + b$ jest kwadratem liczby całkowitej. Wykazać, że $a = 0$.

Ciąg Fibonacciego.

1. Dla każdego k istnieje x, że $k \mid F_x$.
2. $NWD(F_{n+1}, F_n) = 1$.
3. $n \mid m \;\Rightarrow\; F_n \mid F_m$.
4. $F_1 + F_2 + \ldots + F_n = F_{n+2} - 2$.
5. $F_n^2 = F_{n-1} * F_{n+1} + (-1)^{n+1}$.

Reszty kwadratowe. Jeśli rozpatrzymy liczby $1^2, \ldots, (p-1)^2$ modulo liczba pierwsza nieparzysta p, to otrzymamy dokładnie $\frac{p-1}{2}$ różnych reszt, każdą dokładnie 2 razy.

1. Wykazać, że jeśli $p > 3$ jest pierwsze, to istnieją liczby całkowite x, y, k takie, że $0 < 2k < p$ i

$$kp + 3 = x^2 + y^2.$$

Małe twierdzenie Fermata. Jeśli p jest pierwsza, a a całkowita, to $p \mid a^p - a$. Jeśli p nie dzieli a, to $p \mid a^{p-1} - 1$.

Twierdzenie Eulera. Jeśli n jest całkowita dodatnia, a a całkowita względnie pierwsza z n, to $n \mid a^{\phi(n)} - 1$, gdzie $\phi(n)$ oznacza liczbę liczb mniejszych od n względnie pierwszych z n.

Zadania na MTF i Eulera. "Cebulkologia".

1. Niech p będzie liczbą pierwszą. Wykazać, że jeśli liczba $11\dots1$ (p jedynek) dzieli się przez p, to $p = 3$.
2. Wykazać, że jeśli p jest pierwsze, to $p \mid 11\dots122\dots2\dots99\dots9 - 123456789$ (każda cyfra pojawia się w odjemnej p razy).
3. Wykazać, że jeśli $p \mid a^p - b^p$, p pierwsze, a, b całkowite, to $p^2 \mid a^p - b^p$.
4. Wykazać, że żadna liczba $n > 1$ nie spełnia warunku $n \mid 2^n - 1$.

Algorytm euklidesa i dzielenie modulo p.

1. Jakie są liczby $a, b < 1000$, że algorytm euklidesa dla nich działa najwolniej?
2. Wykazać, że jeśli $d = NWD(a, b)$, to istnieją liczby całkowite x i y, że $d = ax + by$.
3. Wniosek: dla każdej liczby $0 < x < p$ (p - pierwsze) istnieje dokładnie jedna liczba $0 < y < p$ taka, że $p \mid xy - 1$.

Ciało $\mathbb{Z}_p$. Reszty z dzielenia przez p dla p pierwszego tworzą pełnoprawne ciało. Można dzielić przez reszty (poza zerem oczywiście). Wielomiany w $\mathbb{Z}_p$ mają rozwiązania, zachodzi tw. Bezout.

Twierdzenie Wilsona. Jeśli p jest pierwsze, to $p \mid (p-1)! + 1$.

Chińskie twierdzenie o resztach. Jeśli liczby całkowite $n_1, n_2, \dots, n_k$ są parami względnie pierwsze i $n = n_1 \cdot n_2 \cdot \ldots \cdot n_k$, zaś liczby $a_1, a_2, \dots, a_k$ są dowolnymi liczbami całkowitymi, to istnieje dokładnie jedna liczba całkowita $0 \leqslant x < n$ taka, że dla każdego $i \in \{1, 2, \dots, k\}$ zachodzi własność:

$$x \equiv a_i \mod n_i.$$

Inaczej mówiąc, możemy żądać od x, aby miała określone reszty z dzielenia przez względnie pierwsze liczby n_i, i to twierdzenie nam gwarantuje, że dokładnie jedna liczba taka poniżej n będzie istnieć.

1. Czy istnieje zbiór 2004 liczb całkowitych dodatnich taki, że suma każdego niepustego podzbioru jest potęgą liczby całkowitej o wykładniku większym od jednego?

Stożkowe

grupa starsza

środa, 29 września 2004

Elipsa. Zbiór punktów o równej sumie odległości od dwóch punktów, zwanych ogniskami.

1. Elipsa w stożku.

2. Ognisko odbite względem stycznej, punkt styczności i drugie ognisko są współliniowe.

3. Rzuty ognisk na styczne leżą na okręgu.

4. **Zadanie**: Dane są ogniska i długość dużej osi elipsy oraz punkt P, który do tej elipsy nie należy. Skonstruować prostą styczną do tej elipsy, przechodzącą przez punkt P.

5. **Zadanie**: Wykazać, że iloczyn odległości ognisk danej elipsy od prostej stycznej do tej elipsy nie zależy od wyboru stycznej.

6. Elipsa wpisana w kąt wtw. kąty międay ogniskami a ramionami są równe.

7. Zastosowanie powyższego w trójkącie: punkty dualne. Dualność ortocentrum i środka okregu opisanego.

8. **Zadanie*, finał 54 OM**: Sfera wpisana w czworościan $ABCD$ jest styczna do ściany ABC w punkcie X, zaś sfera dopisana naprzeciwko wierzchołka D jest styczna do ściany ABC w punkcie Y. Wykazać, że X jest ortocentrum ABC wtedy i tylko wtedy, gdy Y jest środkiem okręgu opisanego.

Parabola. Zbiór punktów o równej odległości od prostej (kierownicy) i punktu (ogniska).

1. Ognisko odbite względem stycznej ląduje na kierownicy.

2. **Zadanie**: Znaleźć zbiór rzutów ogniska na styczne.

3. **Zadanie**: Dane jest ognisko i kierownica paraboli oraz punkt P, który do tej paraboli nie należy. Skonstruować prostą styczną do tej paraboli, przechodzącą przez punkt P.

4. **Zadanie**: Proste l i m są styczne do paraboli p odpowiednio w punktach A i B. Wykazać, że następujące warunki są równoważne:
   - ognisko paraboli p leży na prostej AB,
   - proste l i m są prostopadłe,
   - punkt przecięcia prostych l i m należy do kierownicy paraboli p.

Hiperbola. Zbiór punktów o stałej różnicy odległości od dwóch punktów.

1. Zbiór obrazów symetrycznych ogniska względem stycznych.

2. Zbiór rzutów ognisk na styczne.

Stożkowe

grupa najstarsza

wtorek, 28 września 2004

Elipsa. Zbiór punktów o równej sumie odległości od dwóch punktów, zwanych ogniskami.

1. Elipsa w stożku.
2. Ognisko odbite względem stycznej, punkt styczności i drugie ognisko są współliniowe.
3. Rzuty ognisk na styczne leżą na okręgu.
4. **Zadanie**: Dane są ogniska i długość dużej osi elipsy oraz punkt P, który do tej elipsy nie należy. Skonstruować prostą styczną do tej elipsy, przechodzącą przez punkt P.
5. **Zadanie**: Co to za punkty, z których widać elipsę pod kątem prostym?
6. **Zadanie**: Wykazać, że iloczyn odległości ognisk danej elipsy od prostej stycznej do tej elipsy nie zależy od wyboru stycznej.
7. Elipsa wpisana w kąt wtw. kąty między ogniskami a ramionami są równe.
8. Zastosowanie powyższego w trójkącie: punkty dualne. Dualność ortocentrum i środka okregu opisanego.
9. **Zadanie, finał 54 OM**: Sfera wpisana w czworościan $ABCD$ jest styczna do ściany ABC w punkcie X, zaś sfera dopisana naprzeciwko wierzchołka D jest styczna do ściany ABC w punkcie Y. Wykazać, że X jest ortocentrum ABC wtedy i tylko wtedy, gdy Y jest środkiem okręgu opisanego.

Parabola. Zbiór punktów o równej odległości od prostej (kierownicy) i punktu (ogniska).

1. Ognisko odbite względem stycznej ląduje na kierownicy.
2. **Zadanie**: Znaleźć zbiór rzutów ogniska na styczne.
3. **Zadanie**: Dane jest ognisko i kierownica paraboli oraz punkt P, który do tej paraboli nie należy. Skonstruować prostą styczną do tej paraboli, przechodzącą przez punkt P.
4. **Zadanie**: Proste l i m są styczne do paraboli p odpowiednio w punktach A i B. Wykazać, że następujące warunki są równoważne:
   - ognisko paraboli p leży na prostej AB,
   - proste l i m są prostopadłe,
   - punkt przecięcia prostych l i m należy do kierownicy paraboli p.

Hiperbola. Zbiór punktów o stałej różnicy odległości od dwóch punktów.

1. Zbiór obrazów symetrycznych ogniska względem stycznych.
2. Zbiór rzutów ognisk na styczne.

Zadania różne i różne fakciki.

1. **Zadanie**: Wewnątrz trójkąta ABC znajduje się punkt P.

   (a) Wykazać, że odbicia symetryczne prostych AP, BP i CP wzgledem odpowiednio dwusiecznych wewnętrznych kątów A, B i C trójkąta ABC przecinają się w jednym punkcie Q.

   (b) Wykazać, że rzuty prostokątne punktów P i Q na boki trójkąta ABC leżą wszystkie na jednym okręgu.

2. **Zadanie**: Niech M i N będą takimi punktami wewnątrz trójkąta ABC, że miary kątów $\measuredangle MAB$ i $\measuredangle NAC$ oraz $\measuredangle MBA$ i $\measuredangle NBC$ są równe. Udowodnij, że:

$$\frac{AM \cdot AN}{AB \cdot AC} + \frac{BM \cdot BN}{BA \cdot BC} + \frac{CM \cdot CN}{CA \cdot CB} = 1.$$

3. **Fakt**: Twierdzenie Pascala i Brianchona działa również dla dowolnych stożkowych.

Nierówności

grupa pierwszoklasistów

czwartek, 30 września 2004

1. Dowieść, że dla każdych rzeczywistych $a, b, c, d > 0$ zachodzi:

$$2\sqrt{a} + 3\sqrt[3]{b} \geqslant 5\sqrt[5]{ab}$$

$$abc = 1 \quad \Rightarrow \quad (a + 2b)(b + 2c)(c + 2a) \geqslant 27$$

$$a^2 + b^2 + c^2 = 8 \quad \Rightarrow \quad a^3 + b^3 + c^3 \geqslant 16\sqrt{\frac{2}{3}}$$

$$\frac{ab}{c} + \frac{bc}{a} + \frac{ca}{b} \geqslant a + b + c$$

$$2(a^3 + b^3 + c^3) \geqslant bc(b + c) + ac(a + c) + ab(a + b)$$

$$\frac{abc}{d^2} + \frac{abd}{c^2} + \frac{acd}{b^2} + \frac{bcd}{a^2} \geqslant a + b + c + d$$

$$a^3b + b^3c + c^3a \geqslant a^2bc + b^2ac + c^2ab$$

$$(a + b + c)\left(\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c}\right) \geqslant 9$$

$$a + b + c + d \geqslant \sqrt[10]{\frac{4^5}{27}ab^2c^3d^4}$$

$$\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{4}{c} + \frac{16}{d} \geqslant \frac{64}{a + b + c + d}$$

2. Dowieść, że dla każdej liczby naturalnej $n \geqslant 2$ i dla każdych liczb rzeczywistych dodatnich $x_1, x_2, \ldots, x_n$ zachodzi nierówność:

$$\sum_{i=1}^{n} ix_i \leqslant \binom{n}{2} + \sum_{i=1}^{n} x_i^i$$

$$\left(\sum_{i=1}^{n} x_i\right)\left(\sum_{i=1}^{n} \frac{1}{x_i}\right) \geqslant n^2$$

$$\sum_{i=1}^{n} x_i = 1 \Rightarrow \frac{1}{x_1 + x_2} + \frac{1}{x_2 + x_3} + \ldots + \frac{1}{x_{n-1} + x_n} + \frac{1}{x_n + x_1} \geqslant \frac{n^2}{2}$$

$$(x_1 + x_2)(x_2 + x_3)\ldots(x_{n-1} + x_n)(x_n + x_1) \geqslant 2^n x_1 x_2 \ldots x_n$$

$$\sum_{i=1}^{n} x_i = 1 \Rightarrow (1 + x_1)(1 + x_2)\ldots(1 + x_n) \geqslant (n + 1)^n x_1 x_2 \ldots x_n$$

$$\sum_{i=1}^{n} \frac{x_{i-2} + x_{i+1}}{x_{i-1} + x_i} \geqslant n$$

3. Udowodnić, że jeśli a, b, c są długościami boków trójkąta, to:

$$\frac{3}{2} \leqslant \frac{a}{b+c} + \frac{b}{c+a} + \frac{c}{a+b} < 2$$

$$\frac{1}{a} + \frac{1}{b} + \frac{1}{c} \leqslant \frac{1}{a+b-c} + \frac{1}{a-b+c} + \frac{1}{-a+b+c}$$

$$\sqrt{a+b-c} + \sqrt{a-b+c} + \sqrt{-a+b+c} \leqslant \sqrt{a} + \sqrt{b} + \sqrt{c}$$

Wielomiany w kombinatoryce

grupa najstarsza

czwartek, 30 września 2004

Dwumian Newtona, podstawowe tożsamości i dowody kombinatoryczne i wielomianowe. Dużo dać, by wćwiczyć. Każdego przy tablicy do jednego.

Liczby Stirlinga I i II rodzaju. Jeśli liczby Bella robimy, tak naprawdę.

Funkcje tworzące - definicja, pomysł. Dodawanie, mnożenie. Wykładnicze funkcje tworzące.

Rozwiązywanie równań rekurencyjnych. Wpierw Fibonacciopodobne. Następnie liczby Catalana. I ew. liczby Bella.

Enumeratory. Przykład: kombinacje z powtórzeniami.

Zasada właczeń i wyłączeń.. $D(k)$ - liczba tych elementów z X, ktżoe mają dokładnie k spośród własności $A_1, A_2, \ldots$. S_i - suma mocy przecięć i-tek zbiorów.

$$D(k) = \sum_{j=k}^{\infty} (-1)^{j-k} \binom{j}{k} S_j$$

Przykład: liczba funkcji z n na k.

Wieżomiany. Funkcja tworząca. Jakiś przykład. Wzór z zabieraniem jednego. Wzor na odwracanie:

$$r_k(B) = \frac{1}{(m-k)!} \sum_{i=0}^{k} (-1)^i \binom{n-i}{k-i} (n-i)! r_i(C).$$

Dzielenie liczby na sumę innych liczb. Wpierw enumetator podstawowy. Dalej inne sztuczki: dokładnie tyle i tyle składników. Tylko nieparzyste. Itd.

Diagram Ferrersa. Tożsamość Eulera:

$$nP(n) = \sum_{k=0}^{n-1} \sigma(n-k) P(k).$$

Zadanka a'la Onufry. Wyznaczyć wszystkie ciągi $a_1 \leqslant a_2 \leqslant \ldots \leqslant a_n$ liczb nieujemnych o minimalnej długości, że

$$\sum_{i=1}^{n} a_i = 25, \quad \sum_{i=1}^{n} a_i^2 = 33, \quad \sum_{i=1}^{n} a_i^3 = 49, \quad \sum_{i=1}^{n} a_i^4 = 81.$$

Metody sumowania i szacowania sum

grupa najstarsza

sobota, 2 października 2004

Indukcja. $H_{2^n} \leqslant n + 1$.

Zaburzanie. ax^k. $n2^n$. Zmiana kolejności sumowania.

Rachunek różnicowy. Definicja. Liniowość. Taka całka. Całkowanie przez części. Kilka przykładów.

Szybko zmieniające się składniki. Np. $\sum_{k=1}^{n} k^k$.

Liczba nieporządków i jej oszacowanie. Rozwinięcie e^x w szereg.

Całkowanie. Szacowanie przez całkę. Szacujemy H_n.

Wzór sumacyjny Eulera-McLaurina. Idea, co małe, co duże, skąd to się bierze. Szacujemy H_n jeszcze lepiej. Szacowanie $n!$.

Wnioski: szacowanie $n!$, $1/n$ itd. Wzór Stirlinga, itd. $(1 + \frac{1}{n})^n$.